

Finnar, tyskar och andra folkgrupper i Stockholms senmedeltida stadsböcker i ljuset av ursprungsangivelser

Lennart Ryman

Abstract: This article confronts two methods of identifying individuals with reference to geography in a source from medieval Stockholm, Sweden: prepositional phrases with a place name as complement, such as *Erich i Nyabode* ‘Erik in Nyboda’ and appositions denoting origin, such as *Peder Skaning* ‘Peter Scanian’. A partly complementary pattern emerges where prepositional phrases are common for areas close to Stockholm, while corresponding appositions are rare; for distant areas, appositions tend to be more common and prepositional phrases rarer.

There are two groups that do not follow this pattern: Finns and Germans. For Finns there are a relatively high number of prepositional phrases, while *finne* is a common apposition. For Germans, both appositions denoting origin and prepositional phrases are rare. A common trait is that both Finnish and German origin can be stated for women and for anonymous people, which is otherwise rare. These patterns may be explained by Germans constituting

Lennart Ryman (Institute for Language and Folklore, Sweden). Finns, Germans and other ethnic groups in the Late Medieval city books of Stockholm in light of designations of origin.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons 4.0 International licence (CC BY 4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

both an in-group in the city and a foreign group from a general Swedish perspective, whereas Finns were both compatriots and considered somewhat foreign.

Keywords: ethnicity, names, designations of origin, Swedish, Middle Ages, socio-onomastics.

1. Inledning och utgångspunkter

Syftet med denna uppsats är att undersöka i vilken grad som angivelser av bosättning och ursprung kan sprida ljus över senmedeltida föreställningar om etniska eller geografiska identiteter. Undersökningsmaterialet kommer i första hand från Stockholms tänkeböcker 1483–92, utgivna i den andra volymen av Stockholms tänkeböcker (STb 2), kompletterat med uppgifter från utgåvan av skotteboken 1460–68 (SSb 1) och från andra stadsböcker. Språket i stadsböckerna är en yngre fornsvenska som ligger nära äldre nysvenska och som är starkt påverkat av lågtyska. Språkprov ges här efter utgåvorna, i kursiv utan markering av upplösta förkortningar eller i nusvensk form inom citattecken.

Utgångspunkten är en undersökning av bosättningsbeteckningar avseende orter utanför staden, vanligen i form av prepositionsfraser (som *Erich i Nyabode* och *Peder Erichsson j Bechneby*, STb 2:514) och av härkomst- eller folkslagsbeteckningar som *hälsing* och *västgöte* (avsnitt 2). Prepositionsfraser anger oftast hemvist och rör vanligen personer som inte är hemmahörande i staden, medan flertalet som identifieras med hjälp av härkomst- och folkslagsbeteckningar är stockholmsbor. Om det medeltida Stockholm har bland annat Dahlbäck (1987) och Lamberg (2001) skrivit. För tidigare studier om medeltida omtalssätt och namnfraser, se Ryman (2015a; 2015b) som även genomfört en undersökning av härkomstbeteckningar (Ryman 2009 med referenser).

Generellt kan påpekas att upplysningar om stadsinvånarnas ursprung är mycket sparsamma i stadsböckerna, trots att andelen inflyttade var mycket stor. Direkta upplysningar kan förekomma

i ett fåtal fall. Indirekta upplysningar förekommer framför allt vid arvskiften. Även härkomst- eller folkslagsbeteckningar är ovanliga. Ännu ovanligare, men förekommande, är binamn som är identiska med ortnamn eller ortnamnelement (se Ryman 2013 och 2017:189).

I vanliga fall går det alltså inte att sluta sig till en omnämnd stockholmsbos härkomst i stadsböckerna. Detta skulle kunna tyda på att ursprung inte var av så stor betydelse för en persons tilldelade identitet inom staden, men jag vill i det följande visa att de härkomst- och folkslagsbeteckningar som ändå förekommer kan vara belysande för samtida attityder.

Framställningen nedan vilar till stor del på den onomastiska grundtanken att namngivning och namnbruk innebär individualisering (se t.ex. Andersson 1996). Omtal av individer utan namn, bland annat genom kategoriserande appellativ eller adjektiv, innebär naturligtvis motsatsen. Även omtal med huvudnamn plus en kategoriserande beteckning, som *Algot västgöte*, skulle enligt min mening kunna innebära minskad individualisering, i lägre eller högre grad, i och med att Algot av omgivningen tilldelas en kollektiv identitet, oberoende av sina individuella egenskaper (jfr Andersson 1996:24 om prefabricerade binamn) – en effekt som dock torde minska eller försvinna om beteckningen proprialiseras. Det är inte orimligt att medlemmar av en utegrupp oftare blir utsatta för minskad individualisering än medlemmar av en innegrupp (vilket jag tidigare berört i Ryman 2015b:34–35). I det sammanhanget har jag funnit beteckningarna *finne*, *finska*, *tysk* och *tyska* särskilt intressanta (se avsnitt 4). När det gäller hur personer från det svenska rikets östra del omtalas är även ortnamnen *Finland* och *Sverige* av intresse (avsnitt 3).

2. Översikt över materialet

Den största gruppen bosättningsbeteckningar i STb 2 utgörs av prepositionsfraser, ofta *i* + bynamn. Även ett fåtal fraser och satser som ”hemma på Färingsö” (STb 2:494) och ”som bor i Näs” (s. 438) har räknats som bosättningsbeteckningar. Motivet för detta är att sådana fyller samma funktion som prepositionsfraser. Jag har på samma

grunder tagit med belägg av typen ”i samma stad”, vilka inte är särskilt mångtaliga i STb 2. Jag har däremot uteslutit fraser av typen ”född i Lappfjärd” eller ”borgare i Arboga”.¹ Bosättningsbeteckningarna avser både personer som befinner sig i Stockholm, oftast tillfälligt, och personer som är kvar i sina hemtrakter. Jag har inte räknat med bosättningsbeteckningar som utpekar orter inom Stockholm (gator, stadsportar, stadsdelar m.m.) – sådana har heller i regel inte samma stabilitet och identifierande förmåga som övriga bosättningsbeteckningar.

Jag har noterat omkring 350 bosättningsbeteckningar som element i namnfraser i STb 2, varav 12 i kvinnors. Deras geografiska fördelning framgår av tabell 1. I fråga om identifieringen av orterna har jag i regel följt utgåvans ortregister; osäkerhet förekommer men torde ha relativt liten påverkan på helheten.

Som överordnade, något godtyckliga områden har jag valt att dela in landskapen i den närmare omgivningen (”inre omland” och ”yttre omland”), den nordligare delen av riket (”Norrland”), Åbo stift förutom Åland och Österbotten (”Finland”) samt ”södra Sverige”. Främmande områden som är representerade är Norge, Estland och Tyskland. Något förvånande är att Danmark inte är representerat. Bland sådana fall som har uteslutits (se ovan med not 1) finns dock ett fåtal fraser som ”borgare i Køge”, ”född i Danmark”, ”född i Faxe och ”en välboren man av Danmark” (STb 2:2, 57, 540, 551).

Ortnamnen i bosättningsbeteckningarna är mestadels namn på byar eller gårdar och i en del fall socknar, mindre ofta städer. Dock är andelen ingående stadsnamn hög för Tyskland (Lübeck och Danzig), Estland (Reval), Satakunta (Ulvsby och Raumo), Västmanland (Västerås och Arboga), Närke (Örebro) samt Östergötland (Vadstena, Linköping, Söderköping och Norrköping).

¹ Anledningen till detta är att sådana bestämmingar troligen inte motsvarar något brukligt omtalssätt för de berörda personerna, men gränsdragningen kan förstås diskuteras. Antalet fall är ca 35 respektive ca 50. Typiska exempel är ”Laurens Persson, född i Finland”, avrättad för dråp och ”Hans Parte, borgare i Åbo”, fullmäktig vid arvskifte (STb 2:48, 99).

Tabell 1. Bosättningsbeteckningar i STb 2, geografiskt fördelade.

Område	Landskap m.m.	Bosättningsbeteckningar	
		Män	Kvinnor
inre omland	Uppland	155	5
inre omland	Södermanland	69	0
yttre omland	Västmanland	14	1
yttre omland	Närke	2	1
yttre omland	Dalarna	7	0
yttre omland	Åland	5	1
Norrland	Ångermanland	7	0
Norrland	Västerbotten	6	0
Norrland	Österbotten	19	0
Finland	Eg. Finland	23	2
Finland	Satakunta	6	0
Finland	Nyland	6	1
Finland	Tavastland	3	0
Finland	Karelen	1	0
S. Sverige	Östergötland	6	0
S. Sverige	Västergötland	2	0
S. Sverige	Småland	1	0
Norge	Hedmarken	1	0
Estland		2	0
Tyskland		4	1
<i>Summa</i>		339	12

I sällsynta fall anges ett landskap, utan några andra uppgifter. Sådant kan knappast återspegla något allmänt brukat omtalssätt och har inte tagits med i tabell 1 (jfr not 1), men jag har noterat ”Nils Persson i Ångermanland”, ”Per Olsson av Hälsingland” och ”Ösge Nilsson som var hemma i Västergötland” (STb 2:256, 376, 150).

En relativt liten grupp är härkomst- eller folkslagsbeteckningar som *hälsing* och *finne/finnska*, vilka har knappt 70 representanter i mäns namnfraser och 5 i kvinnors (tabell 2). Dessa härkomstbeteckningar bör i större eller mindre utsträckning ha proprialiserats, men här omtalas de för enkelhets skull enbart som beteckningar (och blir skrivna med gemena initial). Det bör dock nämnas att *hälsing* i ett känt

fall har blivit släktnamn (Sven Hälsing och hans son Anders Svensson Hälsing, båda rådmän, förekommer i materialet, se t.ex. Lamberg 2000:345 not 63). Vidare hävdar jag i en tidigare studie (Ryman 2009:854) att *finne* i ett fall troligen syftar på härkomst från byn Finby på Nagu, Egentliga Finland (se STb 2:85). I de allra flesta fall bör man dock efter min mening kunna räkna med att de beteckningar som behandlas här är givna i Stockholm och direkt syftar på härkomst eller etnicitet. Detta är också Egil Pettersens (1981:81) omdöme om motsvarande beteckningar i västra Norge 1450–1550.

Ett antal namnfraselement som skulle ha kunnat komma i fråga, har uteslutits ur tabell 2. Det rör sig först och främst om sannolika tyska släktnamn som *Westfal* och *van Mekeln*, som knappast har givits från stockholmsk horisont. Också *Dæn(e)*, som bärs av fyra män, varav en är bosatt i Lübeck, bör i det här sammanhanget snarare vara ett tyskt släktnamn än en folkslagsbeteckning (jfr DGP 2 under *Dene* och Sdw under *dan*). Även *Skotte*, som bärs av två män i STb 2, skulle här kunna vara ett tyskt släktnamn med olika möjliga tolkningar (se Sundqvist 1957:414–415, jfr även Sdw suppl. under *skote*). Slutligen är det högst osäkert om *Lette* (STb 2:526) är en motsvarighet vare sig till det fornsvenska *lættoghe* eller det nysvenska *lett* (jfr Sdw, Sdw suppl. och SAOB), särskilt som formen *Lättogs* (gen.) är betydad i en källa från Stockholm så sent som 1431, tyvärr dock endast från en sentida regist (se SJB 1:448 nr 64, SDHK 21565).

Kolumnen ”Avsett område” i tabell 2 kan behöva en kommentar. Principiellt är en del beteckningar, som *gute*, primära i förhållande till den berörda folkgruppens landområde. En person som tillhör en viss folkgrupp behöver inte heller vara bosatt i det motsvarande landområdet. Mest problematiskt är ’Tyskland’. Det är dock sannolikt att tyskar vanligen förknippades med ett landområde, som rimligtvis kan kallas *Tyskland*. Ortnamnet förekommer inte i STb 2 men väl i senare tänkeböcker, från 1511, skrivet *Tysland* (STb 4:204, 312, 331, STb 5:69, 128, 160). I sällsynta fall förekommer dock omtalssätt som ”en tysk, hette Hans Overlak, född i Livland” (STb 4:314) och ”den tysk av Tyskland” (STb 5:69). I sammanhanget kan även nämnas frasen ”Olof skånings hustru i Raumo i Finland” (STb 2:562);

Olof Skåning var säkert känd i Stockholm, som svåger till en rådmän; han nämns sannolikt tidigare (STb 1:114) som *Olaff skaaning*. Raumo nämns kanske för att klargöra var han och hans hustru var bosatt, inte för att identifiera honom som individ. Av annat slag är frasen ”en karl, som de kallade Hans Jute och var likväl född i Estland” (STb 5:265). Här anser tydligen skrivaren att det är fel att kalla någon som är född i Estland *Jute*.

Tabell 2. Härkomstbeteckningar i STb 2, geografiskt fördelade.

Område	Avsett område	Män	Kvinnor	Beteckning
Uppland?	Skohalvön?	1	0	skobo
Södermanland	Södertörn	2	0	törbo
Norrländ	Hälsingland	8	0	hälsing
Norrländ	Ångermanland	1	0	ångerman
Norrländ	Norrländ	1	0	nordman
Finland	Finland	18	3	finne/finska
Finland	Tavastland	2	0	tavast
Gotland	Gotland	1	0	gute
S. Sverige	Västergötland	7	0	västgöte
S. Sverige	Småland	2	0	småläning
Danmark	Danmark	13	0	jute
Danmark	Skåne	4	0	skåning
Danmark	Fyn	4	0	fynbo
Estland	Estland	1	0	est
Estland	Reval	1	0	revalske
Lettland	Riga	0	1	rigiska
Tyskland	Tyskland	1	1	tysk/tyska
Summa		67	5	

Det är anmärkningsvärt att antalet enskilda härkomstbeteckningar inte är fler. Många fler landskap och geografiska områden skulle ha kunnat vara aktuella, sett till stockholmarnas geografiska ursprung – det saknas rodskarlar, åläningar, nylänningar, dalkarlar, östgötar och många andra. Möjligen är en förklaring till detta förhållande att härkomstbeteckningarna togs ur ett mycket begränsat lexikon eller onomastikon (se Ryman 2009:858).

För Västerbotten och Österbotten är visserligen fornsvenskt *butnaskarl* aktuellt; det ingår i tolv namnfraser. Men detta element är troligen i första hand en yrkesbeteckning, avseende män som handlar eller fiskar i Bottenviken. Det är dock troligt att bottenkarlar ofta härstammade från områdena kring Bottenviken, och för ett fall där en man skrivs ”Laurens skräddare bottenkarl” (STb 2:197) är det troligt att det rör sig om en härkomstbeteckning – alternativt får man anta att Lars inte (längre) var verksam som skräddare men var känd som *Laurens Skräddare*.² För *nordman* i tabell 2 är en allmän betydelse ’man från norr’ sannolik – bäraren har nämligen en brorsdotter i Bygdeå socken i Västerbotten.³ Det är vidare att märka att det generella *småläanning* är representerat men att det saknas beteckningar som syftar på härkomst från de i landskapet ingående smålanden, t.ex. *tjustbo* eller *virde* (man från Varend).

Beteckningen *finne/finnska* avser sannolikt härkomst från hela eller större delen av Åbo stift, inte bara landskapet Egentliga Finland (se Tarkiainen 1990:25, Ryman 2009:857 och Tarkiainen 2008:260). Bland annat förekommer i STb 2 en Olof finne som härstammar från Tavastland (se avsnitt 4). Även sammansättningen *finne smør* om smør från Nykyrka socken i Karelen är talande (1514, STb 5:10), liksom att en skara från Österbotten i Karlskrönikan kallas *finnar* (men även *österläningar*, bildat av det äldre namnet *Österland* för Finland) (se avsnitt 4). På motsvarande sätt används ortnamnet *Finland* (se avsnitt 3). Även *finske* förekommer i någon mån (STb 2:412, avseende en man som även skrivs *Jöns finne*). Som framgår av tabellen förekommer även beteckningen *tavast* i STb 2.

Beteckningen *jute* bör vid medeltidens slut normalt ha betydelsen ’dansk’ (se Sdw, Sdw suppl. och SAOB). Dess extension i stadsböckerna visas bland annat av följande notis från 1517: ”samma dag slogs min herre med sina resenärer med de juter och rikets fiender” (STb 5:161). Förutom de fall som redovisas i tabell 2 förekommer

² Se för sådana fall Ryman 2018:213 f.

³ STb 3:393; jfr Sdw under *nordhman* och SAOB under *norrman*, bet. 1. Ortnamnet *Norrland* förekommer i STb 2 med mestadels oklar referens men i alla fall innefattande socknarna Torneå, Luleå och Piteå (s. 291, 383, 486, 575).

sammansättningarna *Koverjute* och *Österjute* samt ett fall där *Jute* används som huvudnamn, efterföljt av yrkesbeteckningen *kopparslagare* (se SMP under *Iute*). Som framgår av tabellen förekommer även beteckningarna *skåning* och *fynbo* i STb 2.

Det förefaller som om uppsättningen av härkomstbeteckningar i STb 2 är relativt representativ för skriftliga källor från det senmedeltida Stockholm, trots det rätt låga antalet fall och trots att identifieringen av personer ibland är osäker. Fördelningen stämmer rätt bra med den i skotteboken från 1460-talet, såsom den framstår i personregistret till SSb 1. De mest frekventa beteckningarna är även i SSb 1 *finne*, *hälsing*, *västgöte* och *jute*. Bland de ovanligare beteckningarna förekommer dock avvikelser. I SSb 1 saknas *fynbo*, *nordman*, *ångerman*, *rigiska* och *skobo*. Beteckningar som saknas i STb 2 men förekommer i SSb 1 är *ålänning* (tre bärare), *dalkarl* (2), *slämbo*, *trögdbö*, *kalmarske*, och *tatterska* (om de två sistnämnda verkligen avser att ange härkomst eller etnicitet).⁴

3. Geografisk referens för ortnamnen *Finland och Sverige*

Beteckningen *finne* bör, som framhålls i avsnitt 2, avse härkomst från hela eller större delen av det medeltida Åbo stift, inte bara från landskapet Egentliga Finland. Att ortnamnet *Finland* vid denna tid användes på motsvarande sätt är väl känt (se Oja 1959); här kan nämnas att *Finland* i projektet Norse World har bedömts syfta på ett område ungefärligen motsvarande det moderna Finland, bland annat med stöd av de belägg från Sturekrönikan som redovisas nedan. Även Karin Hagnell (1941) utgår i sin detaljerade skildring av händelseutveck-

⁴ *Kalmarske* uppträder troligen som maritonymikon och skulle då möjligen kunna vara en avledning av ett ortnamnsidentiskt binamn *Kalmarna*. Se om fornsvenskt *tartarska* Sdw suppl. och jfr SAOB under *tattare*. *Slämbo* och *trögdbö* avser härkomst från Salems socken söder om Stockholm respektive från Trögds härad i Uppland. (Sockennamnet *Släm* ändrades först på 1600-talet till *Salem*, se Ståhle 1974:5–17.)

lingen i Sturekrönikan från att *Finland* avsåg hela den östra riksdelen (t.ex. s. 92–102).

I skottelängden 1463 (SSb 1:155) antecknas att kung Karl fått ”Raseborg i Finland”, och motsvarande formulering om Raseborg återfinns även i Sturekrönikan (vers 3182). Raseborg ligger i landskapet Nyland. I senare tänkebokstexter talas om Hattula i Finland (STb 3: 354; Hattula ligger i Tavastland) och om en brottsling som ”är född i Finland, i Tavastland”, där landskapet Tavastland alltså sorteras in i ett större område vid namn *Finland* (1506, STb 4:119), se även Ryman (2009:857). I många fall behandlas dock orter och landskap i Finland på samma sätt som i den västra delen av riket, exempelvis ”Viitaila by i Hollola socken i Tavastland”. – Men i just det fallet avslutas den arvssak som det handlar om med bestämmelsen att de berörda arvingarna skall behålla det gods som finns i Finland, antagligen endast i Hollola socken (STb 2:217).

Ett antal ställen från Karlskrönikan och Sturekrönikan är belysande. I Sturekrönikan nämns till exempel att herr Erik Axelsson har makten över hela Finland och senare att herr Lars Axelsson bor på slotten i Finland (vers 2572, 2644); därmed menas uppenbarligen hela eller större delen av den östra riksdelen.

Men dessutom framgår på flera ställen att Finland inte nödvändigtvis till fullo sågs som en del av Sverige. I Sturekrönikan vers 3530 anklagas Danmarks kung Hans för att vilja skilja Finland från Sverige (se Hagnell 1941:87), medan vers 4054 har formuleringen ”Finland och Sverige till stor sorg”. I vers 4011 vill Sten Sture fara till Sverige (från Finland). Denna önskan ”att fara hitutöver till Sverige” diskuteras i ett brev från ärkebiskop Jakob Ulfsson till Sten Sture 1496 (se DF 4720 med hänvisningar). I ett latinskt brev i samma ämne återfinns frasen *in Sueciam propter* ’till egentliga Sverige’ (DF 4721). Vidare får vi i Sturekrönikan veta att den (uppbådade) allmogen hade tröttnat (på härtåget till Finland) och ville fara till Sverige (vers 4127, 4146). Även i Karlskrönikan framgår att Finland inte nödvändigtvis sågs som en del av Sverige; uppseendeväckande nog anses Karl Knutsson inte vara i riket trots att han befinner sig i Viborg (vers 7398, 7403).

Att det finns tendenser till att se Finland som en separat storhet, och inte bara som en del av riket, framgår klart av det ovanstående. Att det inte fanns något namn att tillgå för hela riket, förutom *Sverige*, vilket samtidigt var namnet på den västra riksdelen, kunde i sig leda till att Finland inte helt sågs som en del av Sverige.

Vad gäller *Sverige* skulle man i vissa fall ovan kunna tänka sig att namnet brukades i ännu mer inskränkt mening, om Svealand, men detta är uteslutet för frasen ”Finland och Sverige till stor sorg” och ter sig generellt som mindre sannolikt, utom möjligen för frasen *in Sueciam propter*. Särskilt avslöjande är formuleringen om att Karl Knutsson befann sig utom riket när han var i Finland.

Namnet *Sverige* kunde naturligtvis även brukas inkluderande, om hela riket inklusive Finland (t.ex. Sturekrönikan vers 3590, citerad i Hagnell 1941:87 och möjligen även ovannämnda vers 3530). Gränserna har varit flytande: *Sverige* har kunnat avse dels hela riket, dels den västra riksdelen. Den östra riksdelen har både setts som en del av det svenska riket och som ett delvis främmande landområde.

4. Analys och enskilda fall

Det är viktigt att notera att fördelningen mellan härkomstbeteckningar och bosättningsbeteckningar delvis är komplementär. Bosättningsbeteckningar är vanliga för de landskap som omger Stockholm, medan motsvarande härkomstbeteckningar är mycket ovanliga: de representeras endast av *törbo* (avseende härkomst från Södertörn i nordöstra Södermanland) och troligen *skobo* (i så fall avseende härkomst från Skohalvön i Uppland). Som nämns i avsnitt 2 förekommer i andra stadsböcker även *slämbo* och *trögdbo* (se not 4).

Bosättningsbeteckningar saknas eller är ovanliga för bland annat Västergötland, Hälsingland och Danmark, medan däremot härkomstbeteckningarna *västgöte*, *hälsing* och *jute* är vanliga. Fördelningen kan tolkas som ett utslag av kännedom om enskilda orter inom ett trängre område, vilket i sin tur kan tolkas som en sorts individualisering av orternas invånare, och kategorisering till större enheter i avlägsnare områden.

Ett antal landskap som ligger relativt nära Stockholm saknar dock härkomstbeteckningar och har även förvånansvärt få bosättningsbeteckningar (Närke, Dalarna, Gästrikland, Åland, Östergötland). Möjligen avspeglar det att härkomst från dessa landskap faktiskt var ovanlig bland Stockholms befolkning, men som förmodas i avsnitt 2 är det även möjligt att det allmänt brukliga lexikonet av härkomstbeteckningar var mycket begränsat. Beträffande Gästrikland kan nämnas att *gästrike* förekommer vid ett tidigare tillfälle (STb 1:348) och att en grupp köpmän(?) vid ett tillfälle omtalas som *gävleborna* (STb 2:221).

De stora avvikarna från det urskilda mönstret är finnar och tyskar, som är två viktiga befolkningsgrupper som delvis utgör varandras motpoler. För Finland finns det relativt gott om bosättningsbeteckningar, samtidigt som *finne* är en mycket vanlig härkomstbeteckning. För tyskar är både bosättningsbeteckningar och härkomstbeteckningar ovanliga. Men språkliga uttryck för tysk och finsk härkomst eller identitet har även likheter. Både finsk och tysk härkomst kan uttryckas adjektiviskt, ibland i bestämd form. Att även kvinnor identifieras med hjälp av härkomstbeteckningar tycks i stort sett endast förekomma för tyskor och finnor samt för kvinnor från vissa städer (även där adjektiviskt, i tabell 2 representerat av *rigiska*). Ett undantag är *Lucia gutniska* (STb 1: 98, 158), såvida det inte här rör sig om namngivning efter myntslaget (se Sdw, Sdw suppl. under *gutnisker*). Även i skotteboken från 1460-talet (SSb 1) förekommer *finska*, *tyska* och dessutom *revalska* som beteckningar för kvinnor på motsvarande sätt. Både *tysk/tyska* och *finne/finske/finska* kan dessutom användas för att identifiera anonyma individer (se nedan), vilket är ovanligt för andra beteckningar.

Det finns goda skäl att anta att i första hand tyskar, i andra hand finnar var särskilt viktiga etniska kategorier i det medeltida Stockholm. Tyskar intog sedan gammalt en juridisk särställning, även om denna hade försvagats efter slaget vid Brunkeberg 1471. I ett burspråk från 1480-talet, som förbjuder köpsvenner att bära långa knivar, specificeras att stadgan gäller både tyskar och svenskar, och i en anteckning från början av 1500-talet bestäms om restriktioner för köpsven-

ner, både svenska och tyska, att köpa vissa varor (STb 1:495, 468, jfr även Sjödén 1950:231). I en rättegångssak (STb 5: 228) talas om svenska och tyska skräddare. Finnar räknas uppenbarligen i sådana sammanhang in under svenskarna, men i andra sammanhang kan de inta en tvetydig position.

I det följande (från STb 3:377) verkar *finsk* och *tysk* vara likställda storheter.

Om drengane [som slagits med varandra]

[...] then tyske drengin aff Lubeke kom [...] som hether Hans Sten [...] then andra finske drengen [...] finnen, som hether Knwt [...] finnen

Textstället synes vara ett tecken på att finnar sågs som ett mer separat folkslag än folk från andra landsdelar i riket. Det är svårt att föreställa sig att *finske* och *finnen* här skulle kunna ersättas med exempelvis *hälsingske* och *hälsingen*, om en av drängarna hade kommit från Hälsingland. Att även Finland i viss mån sågs som ett utland framgår av avsnitt 3.

Däremot brukar det framhållas att det är svårt att finna samtida tecken på att svenskar och finnar ställs mot varandra, till skillnad från svenskar och tyskar. Som enda exempel brukar dras fram *Koduxeme Anti* som bötfälls för att ha kallat svenska köpmän svenska hundar (STb 1:271). Även Karlskrönikans skildring av upprorsledaren Erik Pukes kampanj 1433 pekar mot att finnar huvudsakligen sågs som landsmän. Det folk som Puke uppådar i Österbotten, vilka omtalas som *österlänningar* (vers 965) och *finnar* (vers 990), står i motsättning till den ”utländska” fru Ida och hennes (tyske) fogde, som håller Kastelholms slott på Åland (vers 980, 986).

Finsk respektive tysk identitet i framförallt det senmedeltida Stockholm har belysts av historikerna Marko Lamberg (2000; 2004; 2013) och Justyna Wubs-Mrozewicz (2004). Båda framhåller identiteternas flytande, föränderliga karaktär. En tysk eller en finne i Stockholm var både svensk och främling, beroende på omständigheter och perspektiv. När det gäller härkomstbeteckningar är identiteten helt och hållet tilldelad av omgivningen (jfr t.ex. Aldrin 2016:387) – de omtalade individernas egen identitet, deras självbild, låter sig inte avgöras.

Identiteternas flytande karaktär är dock i högsta grad värd att understryka även i mitt sammanhang.

En väsentlig skillnad är naturligtvis att den östra riksdelens invånare var svenska undersåtar med samma rättigheter och skyldigheter som den västras. Även de tyskar som hade bosatt sig i Stockholm var dock svenska undersåtar. En annan skillnad rör status. Många tyskar tillhörde stadens elit, medan den finska gruppens position i allmänhet var blygsam. Det tyska språket var användbart i staden, medan finska troligen sällan förstods av andra än finnar (jfr Blomqvist 2017:101–109). Tyskt personnamnskick har en mycket stark ställning i Stockholm, medan inflyttade personer från den östra rikshalvan oftast framträder med svenskt personnamnskick i de bevarade källorna, som *hustru Birgitta* och *Nic. Olsson* (STb 2:55, 521), båda från Tavastland.

Här kan anmärkas att Lamberg förefaller att i första hand räkna endast finskspråkiga till den finska gruppen (se t.ex. 2000:502 men jfr s. 515). Att en finskspråkig person från Finland lättare kom att räknas som tillhörande en annan etnisk grupp eller som en främling är en rimlig tanke (jfr även Blomqvist 2017:103), men även svensktalande bör ha kunnat bli identifierade som finnar i Stockholm. Vad gäller språket bör även många svenska dialekter kunnat utmärka sina talare som främlingar i staden, även om svenska senmedeltida dialekter inte skall jämföras finskan.

Som ett tecken på tyskars integrering och goda ställning i staden kan man kanske se att det välkända nedsättande *garp* för att ange tysk härkomst knappast används i STb 2. Det används endast i en namnfras, om en relativt okänd men troligen väletablerad man, som dock är bosatt på Norrmalm (s. 148 f., 157), vars befolkning i allmänhet hörde till lägre befolkningskick. Binamnet förekommer även senare (STb 3:293). Dessutom förekommer binamnet *Klubbagar* i en sakörelängd 1469 (SSb 1:421) och i omtalandet av ett vittne 1476 (STb 1:57). Anonymt omtalas 1507 *garpen* (som skall få betalt, STb 4:158).

Härkomstbeteckningar används främst om besuttna, bofasta män. Dock skiljer ett antal beteckningar ut sig: förutom *finne/finska* och *tyske/tyska/tysk* handlar det om *jute*, *skåning*, *fynbo* samt adjektiv som

rigiska, vilka även kan användas om obesuttna. Att i stort sett endast de adjektiviska beteckningarna *finska* (se nedan), *tyska* och till exempel *rigiska* (STb 2:292, 400) används om kvinnor har säkert social signifikans. Även om bruket inte behöver vara nedsättande undviks det uppenbarligen vid omtal av ärbara kvinnor.

Belysande för bruket av adjektivet *tyska* för en mindre väl sedd kvinna i Stockholm är beläggen för ”Hedvig tyska” i SMP under *Hadvig*. Ett par exempel på mindre väl sedda män är ”tyske Kort” (STb 1:245) och ”Mattis tysk” (STb 3:365), liksom den ”tysk, som heter Herman”, som förutsätts vara skyldig till stöld (ib.:302).

Elementet *finska* används om en misstänkt signerska (STb 2:418) och om en obesutten kvinna som får sina böter omvandlade till tvångsarbete (ib.:214), medan en tredje kvinna förefaller ha högre status (skriven *hustru Birgitta*, ib.:451, *hustrv Birgitte finska*, STb 3:402). Elementet *finne* används bland annat om fyra män som avrättas, döms till skamstraff eller förvisas från staden (STb 2:126, 127, 187, 557–558).

I den andra änden av den sociala skalan saknas beteckningen *finne* helt bland medlemmarna av Stockholms råd, trots att ett antal män från Finland är kända som rådmän under senmedeltiden (Lamberg 1997). Inte heller uppträder där *jute* eller *tysk* (men många tyska släktnamn). Däremot förekommer *småläanning*, *västgöte* och *hälsing*, och i ett tidigare skede *åläanning*.

Elementet *jute* (i ett fall sammansättningen *Österjute*) används om flera mindre väl ansedda män, bland annat om en avrättad rövare, om en olovlig skomakare (STb 2:48, 138) och om flera krigsmän. Bland krigsmän förekommer också *fynbo* och *skåning*, vilket säkert har samband med gruppens härkomst men även bör ha social signifikans. Det rör sig om tillfälliga, mindre väl sedda invånare i staden.

Bruk av huvudnamn plus härkomstbeteckning är både individualiserande och kategoriserande. Tänkebokstexten ger sällan klara ledtrådar vilket moment som överväger. Ett *Hinrik finne Hielmholt* (STb 2:296) kan tolkas både som ”Henrik som är finne, men som vanligen kallas *Hjälmholt*” eller som ”Henrik Hjälmholt, som vanligen kallas *Henrik Finne*”. Motsvarande gäller ett *Laurens Jönsson törbo* (STb

2:470). Jag vill dra fram ett par exempel på pålitligare indikationer. I följande citat är det enligt min mening tydligt att *finne* är lexikaliserat och snarast är ett element i ett proprium *Olaf Finne* (1494, STb 3:161):

Hustrv Margareta Oleff Fynnes j Grabrødra gata

[...] Pedher Gregersson j Hwllula sochn j Tawasta landh j Abo bis-copsdøme, huilken som war Oleff Finnes brodher søn [...] Mans Gregersson, Albrecht Gregersson, Margit Gregersdotter theris syster, som ware alle syskon til hopa och ware alle Oleff Finnes broders barn [...]

Trots detta är det sannolikt att elementet *finne* även i fall som dessa tenderade att ha lågt stilvärde. Olof Finne skrivs i ett brev 1480 4/7 (SDHK 30751): "Olaf Eriksson som vanligen (*meenligha*) kallas Olaf Finne, borgare i Stockholm" och i ett inbördes testamente i Stockholms jordebok (Sjb 1 nr 686, 1468) "Olaf Eriksson som kallas Olaf Finne". Här har man alltså velat ersätta *Finne* med Olofs patronymikon men har inte kunnat undgå att upplysa om vad han vanligen kallas. En bidragande orsak till oviljan att använda *Finne* i formella sammanhang skulle dock möjligen kunna vara att Olof, som framgår ovan, kom från Tavastland och inte från Egentliga Finland.

Ett kategoriserande eller i alla fall vacklande bruk gäller däremot "Jöns finne i Hans van Naskens gränd" (STb 2:592) som även skrivs "finnen i Naskens gränd" (s. 585). Ett likartat fall är Nils Olsson, som skrivs "Nils Olsson finne" (s. 429), "Nils Olsson finnen" (s. 538), "Nils Olsson östantill" (s. 581), "Nils Olsson finnen östantill" (s. 335) – elementet *finne*, alternativt i bestämd form, verkar konkurrera med *östantill* som löst tillfogad bestämning.⁵ Ett i viss mån motsvarande fall för *jute* är "Anders Persson Perman juten" (STb 3:322), som bör tolkas som 'Anders Perman, som är dansk'.

Exempel på anonymiserat bruk är "till en finne", "samma finnen" (STb 2:45), "finnens" (s. 493), "finnen här i byn", "finnen" (s. 593), "den finska hustrun" (s. 178). De två första männen är anklagade brottslingar, medan den tredje märkligt nog uppträder i ett arvsmål

⁵ Se om Nils Olsson finne även STb 3:127, 226, 234, 254, där det framgår att han är en besutten man.

utan att bli bättre identifierad än så här. Han skall få sin arvslott i Stockholm och åtar sig att senare göra upp inför rätta i Finland om arvet där. ”Den finska hustrun”, åter, skall tillförsäkras sin rätt i en tvist med en skeppare. Det är att märka att motparterna och andra medverkande i målen, samtliga troligen borgare i Stockholm, är namngivna på normalt sätt.

Exempel på anonymiserat bruk av andra härkomst- eller folkslagsbeteckningar är ”tysken uti Skimmelpennings hus sitter” (s. 316), ”den danska kvinnan som hade sig förklätt” (s. 64), där adjektivet *dansk* snarare avser härkomst från Danzig än från Danmark⁶, ”lybske skepparen” (s. 580), ”någon ryss av Reval” (s. 145) och ”en preussisk(?) dräng” (STb 1:288; jfr Sdw suppl. under **pryzisker* och SAOB under *preussare* 1 a). Intressant är även att det uppges i ett vittnesmål att en man var tysk: ”han var helt rödklädd och hade silverknappar i sin hätta och var tysk och hette Mickel” (STb 2:562).

I fråga om Hans Skimmelpenning ovan är det väsentligt att notera att han före lagändringen 1471 varit tysk rådman, utan att detta gör honom till ”tysk” i stadsböckernas värld. Annorlunda är det i Karlskrönikan, där båda de stockholmska borgmästarna 1436 vid ett tillfälle karakteriseras som tyska, trots att en av dem i Stockholms ämbetsbok är uppförd som svensk, i enlighet med reglerna i stadslagen (Karlskrönikan vers 2049, se Ahnlund 1953:257–258). Även den svenske borgmästaren bär dock ett tyskt släktnamn och är troligen ättling till tyska invandrare. Att borgmästarna karakteriseras som tyska beror förstås på krönikans tendens, som bland annat är främlingsfientlig, men det ger ändå en inblick i andra perspektiv än de som omfattades av rådet i Stockholm.

Ytterligare par exempel på kategoriserande bruk av *tysk* är ”den halte tysken som var i Västerås marknad (STb 5:70) och ”tysken skall giva den tyske skepparen sin frakt” (ib.:227). Två uttryckssätt som stärker parallellerna mellan ”det tyska” och det finska” exemplifieras av fraserna ”finnen (som) heter Gregers” (STb 5:176) och ”en tysk (som) heter Klaves” (STb 4:239).

⁶ Dock räknar Sdw och Sdw suppl. under *dansker* endast med betydelsen ’dansk’. Men se SAOB under *danzigsk* med formen *dansk(e)*, bl.a. från 1523.

Förrådet av härkomstbeteckningar i det senmedeltida Stockholm förefaller som synes av det ovanstående vara begränsat och verkar utgöra en relativt sluten grupp. Ännu mycket mindre är förrådet av härkomstbeteckningar som är brukliga att använda om kvinnor och vid anonymt omtal; det förefaller att framför allt röra sig om ”finska” och ”tyska” individer, med sparsamma tillskott från andra håll (se även Lamberg 2004:8–10). Härstamning från svenska landskap (inklusive landskapen i Finland) utnyttjas däremot nästan aldrig för identifiering på motsvarande sätt. Två fall har jag dock funnit i stadsböckerna: Vid ett tillfälle blir Lasse Laurensen bottenkarl skyldig att betala ”älänningen” (STb 3:189) och vid ett annat har en viss Erik Balk gått i borgen för ”en hälsing” (STb 5:144).

5. Avslutning

Som framhålls i inledningen är ett tema i denna uppsats individualisering kontra kategorisering och vilken påverkan varierande status och bekantskap (innegrupper kontra utegrupper) har på dessa motpoler. Som språkvarerter tenderar vi att individualisera personer som står oss nära, socialt och geografiskt, och att uttrycka oss kategoriserande om personer som är avlägsna, socialt eller kulturellt. Det kan ses som en form av ”othering” (se Dervin 2012:187): att ignorera individuella särdrag och tilldela personer en kollektiv identitet. Stadsböckerna perspektiv är en borgerlig, manlig elits, som i Stockholm står under starkt nordtyskt inflytande.

En tendens att i högre grad bruka härkomstbeteckningar om personer från vissa regioner eller med viss etnisk tillhörighet kan enligt min mening tolkas som att dessa personer av omgivningen ses som mer främmande. Ett tydligare och mer långtgående steg mot kategorisering är att omtala personer anonymt.

Fördelningen av olika omtalssätt ger ett intressant mönster, som stärks genom jämförelsen med bosättningsbeteckningar. Särskilt de tyska och de finska befolkningsgruppernas tvetydiga positioner ger upphov till starkt skiftande omtalsstrategier, där individualisering dominerar men där kategorisering inte sällan bryter igenom.

Tyskar kan ses som en innegrupp i Stockholm men en utegrupp från ett allmänt svenskt perspektiv. Tyskar blir därför normalt individualiserade i källorna genom att män typiskt blir identifierade med huvudnamn och släktnamn. För individer som inte sågs som medlemmar av innegruppen kunde kategoriserande omtalssätt användas, såsom *tyske Kort*.

Finnar var landsmän, samtidigt som de tycks ha setts som mer främmande än invånare i andra delar av det svenska riket. Deras status som främlingar, förenat med att de i Stockholm tenderade att tillhöra lägre sociala skikt, är en rimlig förklaring till att de oftare blev kategoriserade utifrån sitt ursprung (såsom ett folkslag eller från den östra riksdelen snarare än från sitt landskap) än personer från landskap i rikets västra del.

Summary

This article is an attempt to confront two different methods of identifying individuals in an urban source from Late Medieval Sweden: prepositional phrases with a place name as prepositional complement, such as *Erich i Nyabode* ‘Erik in Nyboda’ (where Nyboda is a village) and appositions denoting origin (or ethnicity), such as *Peder skaning* ‘Peter Scanian’ and *Jöns finne* ‘Jöns Finn’. The source material has been taken from the second volume of the editions of the council records of Stockholm (‘Stockholms tänkeböcker’, Latin *liber memorialis*, Low German *denkebok*), STb 2. The language of the records are counted as (younger) Old Swedish but are in fact closer to Early Modern Swedish. It is furthermore heavily influenced by Low German.

The prepositional phrases are accounted for in Table 1 and divided into the provinces (regions, countries) in which the places referred to by the place names are situated. The appositions are accounted for in Table 2, divided into the areas that they refer to.

I believe a fairly clear, partly complementary pattern emerges. Prepositional phrases are common for areas close to Stockholm, while the corresponding appositions are non-existent or rare. On the other hand, for e.g. the more distant provinces of Västergötland and Häls-

ingland and for the country of Denmark, the appositions are more common while the prepositional phrases are rare. One explanation for this is the general phenomenon that geographical and mental proximity and familiarity lead to individualisation, while distance leads to generalisation.

However, two groups in particular do not follow this pattern – Finns and Germans, they emerge as each other's opposites. There are a relatively high number of prepositional phrases for Finnish place names, while *finne* is a very common apposition as well. As for Germans, both appositions (or, rather attributive adjectives) and prepositional phrases with German place names as complements are rare. But there are also similarities. Both Finnish and German descent can be expressed adjectivally and for both men and women. Furthermore, Finns and Germans can be mentioned anonymously in this manner, i.e. 'the Finn', 'the German', which is otherwise rare.

Referring to earlier treatments of identities in Stockholm by historians, I suggest that these findings can be explained by the perceived identities of these two groups.

Germans constituted an in-group in the city but a foreign group from a general Swedish perspective. This means that Germans would normally be treated as individuals, where the men typically were identified by first name plus family name. However, for individuals that were not considered part of the in-group, strategies of categorisation could be employed, e.g. *Hans tysk* 'Hans German'.

Finns were both compatriots and a group considered more foreign than inhabitants from other parts of the realm of Sweden. A Finn would therefore be somewhat more likely to be identified with the help of an apposition than a man originating from a Swedish province to the west of the Baltic Sea.

Primära källor

DF = Diplomatarium Fennicum. (<http://df.narc.fi/>)

Karlskrönikan = *Svenska medeltidens rimkrönikor 2: Nya eller Karlskrönikan: Början af unions-striderna samt Karl Knutssons regering, 1389–1452: Efter en original-handskrift utg. af G. E. Klemming*. 1866. (Samlingar utg. av Svenska fornskriftsällskapet 1:17:2.) Stockholm.

SDHK = *Svenskt Diplomatariums huvudkartotek*. <https://sok.riksarkivet.se/SDHK>

SJb 1 = *Stockholms stads jordebok 1420–1474: Utg. af Kongl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia med understöd af Stockholms stad genom Hans Hildebrand*. 1876. (Stockholms stadsböcker från äldre tid 1. Jordeböcker 1.) Stockholm.

SSb 1 = *Stockholms stads skottebok 1460–1468 samt strödda räkenskaper från 1430-talet och från åren 1460–1473: Utgifna af Kungl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia... genom Joh. Ax. Almquist*. 1926. (Stockholms stadsböcker från äldre tid 3: Räkenskaper 1.) Stockholm.

STb 1 = *Stockholms stads tänkeböcker 1474–1483 samt burspråk: Utgifna af Kungl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia... genom Emil Hildebrand*. 1917. (Stockholms stadsböcker från äldre tid 2: Tänkeböcker 1.) Stockholm.

STb 2 = *Stockholms stads tänkeböcker 1483–1492: Utgifna af Kungl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia... genom Gottfrid Carlsson*. 1944. (Stockholms stadsböcker från äldre tid 2: Tänkeböcker 2.) Stockholm.

STb 3 = *Stockholms stads tänkeböcker 1492–1500: Utgifna af Kungl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia... genom Joh. Ax. Almquist*. 1930. (Stockholms stadsböcker från äldre tid 2: Tänkeböcker 3.) Stockholm.

STb 4 = *Stockholms stads tänkeböcker 1504–1514: Utgifna af Kungl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia... genom Joh. Ax. Almquist*. 1931. (Stockholms stadsböcker från äldre tid 2: Tänkeböcker 4.) Stockholm.

STb 5 = *Stockholms stads tänkeböcker 1514–1520 jämte utdrag ur de förloerade årgångarne 1520–1524 samt stadens kopiebok 1520–1522: Utgifna af Kungl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia... genom Joh. Ax. Almquist*. 1933. (Stockholms stadsböcker från äldre tid 2: Tänkeböcker 5.) Stockholm.

Sturekrönikan = *Svenska medeltidens rimkrönikor 3: Nya krönikans fortsättningar eller Sture-krönikorna: Fortgången af unionsstriderna under Karl Knutsson och Sturarne, 1452–1520: Efter handskrifter utg. af G. E. Klemming*. 1867–1868. (Samlingar utg. av Svenska fornskriftsällskapet 1:17:3.) Stockholm.

Litteratur

- Ahnlund, Nils. 1953. *Stockholms historia före Gustav Vasa*. Stockholm.
- Aldrin, Emilia. 2016. Names and identity. I Hough, C. (ed.), *The Oxford Handbook of Names and Naming*, 382–394. Oxford: Oxford University Press.
- Andersson, Thorsten. 1996. Onomastiska grundfrågor. I Kruken, K. (ed.), *Den ellefte nordiske navneforskerkongressen: Sundvollen 19.–23. juni 1994*. (NORNA-rapporter 60.), 15–41. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Blomqvist, Oliver. 2017. *Flerspråkighet eller språkförbistring? Finska segment i svenska medeltidsbrev 1350–1526*. (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 100.) Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
- Dahlbäck, Göran. 1987. *I medeltidens Stockholm*. (Monografier utg. av Stockholms stad 81.) Stockholm: Stockholms medeltidsmuseum.
- Dervin, Fred. 2012. Cultural identity, representation and othering. I Jackson, J. (ed.), *The Routledge Handbook of Language and Intercultural Communication*. Milton Park, Abingdon: Routledge.
- DGP 2 = *Danmarks gamle Personnavne*. Udg. af Gunnar Knudsen, Marius Kristensen & Rikard Hornby. 2. Tilnavne. 1949–1964. København.
- Hagnell, Karin. 1941. *Sturekrönikan 1452–1496: Studier över en rimkrönikas tillkomst och sanningsvärde*. Lund.
- Lamberg, Marko. 1997. Om finländskt inslag i Stockholms stads råd under medeltiden. *Släkt och hävd*. 259–275.
- Lamberg, Marko. 2000. Finnar, svenskar eller främlingar? – Inblickar i den finska befolkningsdelens status i det svenska riket under senmedeltiden. *Historisk tidskrift* 120. 497–519.
- Lamberg, Marko. 2001. *Dannemännen i stadens råd: Rådsmanskretsen i nordiska köpstäder under senmedeltiden*. (Monografier utg. av Stockholms stad 155.) Stockholm: Stockholmia.
- Lamberg, Marko. 2004. Perceptions of Finns and ethnic boundaries in Sweden during the Middle Ages and the Early Modern Era. *Nordeuropaforum: Zeitschrift für Politik, Wirtschaft und Kultur* 14:1. 3–23.

- Lamberg, Marko. 2013. A Finnish minority identity within the merchant community of late Medieval Stockholm? I Bisgaard, L., Boje, L. M. & Pettitt, T. (eds.), *Guilds, Towns and Cultural Transmission in the North, 1300–1500*, 91–108. Odense: University Press of Southern Denmark.
- Moberg, Lena. 1989. *Lågtyskt och svenskt i Stockholms medeltida tänkeböcker*. (Acta Academiae regiae Gustavi Adolphi 58.) Uppsala: Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur.
- Modéer, Ivar. 1955. *Personnamn i Kalmar tänkebok*. (Anthroponymica Suecana 1.) Stockholm.
- Norse World. <https://norseworld.nordiska.uu.se/index.php> (hämtad 2023-08-02).
- Oja, Aulis. 1959. Finland (landskap och land). I *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid från vikingatid till reformationstid* 4, 270. Köpenhamn: Rosenkilde og Bagger.
- Pettersen, Egil. 1981. *Personnavn i Vest-Norge 1450–1550*. (Universitetet i Bergen. Nordisk institutts skriftserie 8.) Oslo: Novus forlag.
- Ryman, Lennart. 2009. Designations of origin in 15th-century Stockholm. I Ahrens, W., Embleton, S. & Lapierre, A. (eds.), *Names in Multi-Lingual, Multi-Cultural and Multi-Ethnic Contact: Proceedings of the 23rd International Congress of Onomastic Sciences: August 17–22, 2008*. Toronto: York University. <https://hdl.handle.net/10315/2901>
- Ryman, Lennart. 2013: *Tierp(e)* och några andra medeltida ortnamnsidentiska binamn. *Ortnamnssällskapet i Uppsala årskrift*. 89–95.
- Ryman, Lennart. 2015a: Namnfrasvariation och sociala gränser i det senmedeltida Stockholm. I Eggert, B., Olesen, R. & Jørgensen, B. (eds.), *Navne og skel – Skellet mellem navne: Rapport fra Den femtende nordiske navneforskerkongres på Askov Højskole 6.–9. juni 2012* 1 (NORNA-rapporter 91:1), 171–189. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Ryman, Lennart. 2015b [tryckt 2016]. Nya attribut – nya namn: Namnfraser ca 1500 och ca 1700 – en jämförelse. *Studia anthroponymica Scandinavica: Tidskrift för nordisk personnamnsforskning* 33. 29–50.
- Ryman, Lennart. 2017. Vad gör Sveriges medeltida personnamn i Finland? I Leino, U.-P. et al. (ed.), *Namn och identitet: Handlingar från NORNAs 46:e symposium i Tammerfors den 21–23 oktober 2015*. (NORNA-rapporter 94), 185–192. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Ryman, Lennart. 2018. Occupational designations in late medieval Stockholm. I Kremer, D. (ed.), *Namen und Berufe: Akten der Tagung der Deutschen Gesellschaft für Namenforschung und des Namenkundlichen Zentrums der Universität Leipzig: Leipzig, 21. und 22. Oktober 2017*. (Onomastica Lipsiensia 13), 207–219. Leipzig: Leipziger Universitätsverlag.

- SAOB = *Ordbok över svenska språket utgiven av Svenska Akademien* 1–38. 1898–2024. Lund.
- Sdw = Söderwall, K. F. *Ordbok öfver svenska medeltidsspråket* 1–2. 1884–1918. (Samlingar utg. av Svenska fornskrift-sällskapet 1:27.) Lund: Berlingska boktryckeriet.
- Sdw suppl. = Söderwall, K. F., *Ordbok över svenska medeltids-språket: Supplement* av K. F. Söderwall, W. Åkerlund, K. G. Ljunggren & E. Wessén. 1925–1973. (Samlingar utg. av Svenska fornskrift-sällskapet 1:54.) Lund: Berlingska boktryckeriet.
- Sjödén, Carl Crispi. 1950. *Stockholms borgerskap under Sturetiden med särskild hänsyn till dess politiska ställning: En studie i Stockholms stads historia*. (Monografier utg. av Stockholms kommunalförvaltning 8.) Stockholm.
- SMP = *Sveriges medeltida personnamn*. [Numera:] utgivna av Institutet för språk och folkminnen. 1–. 1967 ff. Uppsala.
- Ståhle, Carl Ivar. 1974. Skarpnäck och Salem: Två 1600-talsnamn med förhistoria. *Namn och bygd* 62, 1–18.
- Sundqvist, Birger. 1957. *Deutsche und niederländische Personenbeinamen in Schweden bis 1420: Beinamen nach Herkunft und Wohnstätte*. (Anthroponymica Suecana 3.) Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Tarkiainen, Kari. 1990. *Finnarnas historia i Sverige I: Inflyttarna från Finland under det gemensamma rikets tid*. (Nordiska museets handlingar 109.) Helsingfors: Finska historiska samfundet. Stockholm: Nordiska museet.
- Tarkiainen, Kari. 2008. *Sveriges österland: Från forntiden till Gustav Vasa*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Wubs-Mrozewicz, Justyna. 2004. Interplay of identities: German settlers in late Medieval Stockholm. *Scandinavian Journal of History* 29. 53–67. <https://doi.org/10.1080/03468750410004215>